

ЩОДО ЗЛОВЖИВАННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИМИ ПРАВАМИ ОРГАНОМ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ПІД ЧАС ОБШУКУ

REGARDING THE ABUSE OF PROCEDURAL RIGHTS BY THE PRE-TRIAL INVESTIGATION BODY DURING THE SEARCH

Горідько М.В., аспірантка
кафедри кримінального процесу та криміналістики
Академія адвокатури України

В статті авторка розглядає актуальні питання визначення та аналізу ситуацій, пов'язаних із зловживанням процесуальним правом (прямо не передбаченим чинним КПК України) з боку представників органу досудового розслідування під час підготовки та проведення обшуків, що призводить до порушення права людини на недоторканість житла та визнання отриманих доказів недопустимими.

З використанням вітчизняної судової практики та практики Європейського суду з прав людини, досліджені найбільш поширені випадки зловживання правом на проведення обшуку, яке відбувається за ініціативою працівників досудового слідства. Ця діяльність може суперечити вимогам Конституції України, положенням КПК України та Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Визначено коло типових ситуацій: зловживання правом на проведення обшуку без ухвали слідчого судді; проведення обшуку приміщення під виглядом проведення огляду місця події; проведення обшуку особи під виглядом проведення огляду місця події; вилучення речей під час проведення обшуку, які не мають відношення до кримінального провадження в рамках якого він був проведений.

На підставі проведеного аналізу практики розгляду в судах таких справ авторка дійшла висновку, що ключовим питанням у визначенні наявності зловживань є мета, яку насправді переслідують представники органу досудового розслідування при реалізації своїх процесуальних прав чи передбачених законом повноважень. Пропонується на законодавчому рівні наділити слідчого суддю повноваженнями залишати без розгляду процесуальні звернення учасника кримінального провадження, якщо він зловживає своїми процесуальними правами чи повноваженнями. Висловлюється застереження – нормативна регламентація процесуального зловживання у кримінальному провадженні не має призводити до перекосу процесуального балансу всупереч інтересів сторони захисту, коли будь-яка систематична або послідовна діяльність захисника може визнаватися зловживанням.

Ключові слова: досудове розслідування, обшук, зловживання процесуальним правом.

In the article, the author examines the topical issues of defining and analysing situations related to the abuse of procedural law (not directly provided for by the current Code of Criminal Procedure of Ukraine) by representatives of the pre-trial investigation body during the preparation and conduct of searches, which leads to the violation of the human right to the inviolability of housing and recognition received evidence inadmissible.

With the use of domestic judicial practice and the practice of the European Court of Human Rights, the most common cases of abuse of the right to conduct a search, which occurs at the initiative of pre-trial investigation workers, were investigated. This activity may contradict the requirements of the Constitution of Ukraine, the provisions of the Criminal Code of Ukraine and the Convention on the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. A range of typical situations has been identified: abuse of the right to conduct a search without a decision of the investigating judge; conducting a search of the premises under the guise of conducting an inspection of the scene of the incident; conducting a search of a person under the guise of conducting an inspection of the scene of the incident; seizing things during the search that are not related to the criminal proceedings in which it was conducted.

Based on the analysis of the practice of handling such cases in courts, the author came to the conclusion that the key issue in determining the presence of abuses is the goal actually pursued by the representatives of the pre-trial investigation body when exercising their procedural rights or statutory powers. It is proposed at the legislative level to empower the investigating judge to leave without consideration procedural appeals of a participant in criminal proceedings if he abuses his procedural rights or powers. At the same time, a warning is expressed – the regulatory regulation of procedural abuse in criminal proceedings should not lead to a skewing of the procedural balance against the interests of the defense side, when any systematic or consistent activity of the defender can be recognized as abuse.

Key words: pre-trial investigation, search, abuse of procedural law.

Актуальність теми та постановка проблеми. В Кримінальному процесуальному кодексі України (далі – КПК України) законодавцем визначено завдання кримінального провадження, зокрема ними є захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура.

Для забезпечення вказаних завдань сторони кримінального провадження наділяються процесуальними правами, повноваженнями та обов'язками, реалізація яких здійснюється під час кримінально-процесуальних правовідносин в процесі досудового розслідування та судового розгляду справи.

Однак, останнім часом найбільш поширеною проблемою кримінального провадження є зловживання сто-

ронами своїми процесуальними правами. Як слушно зазначає Рєзнікова В.В., зловживання процесуальними правами є на сьогодні актуальною проблемою судочинства, оскільки, прагнучі досягти бажаного результату чи вдатись до затягування розгляду справи, окремі учасники судового процесу використовують свої права всупереч їх призначенню, що не тільки зачіпає інтереси опонентів, але й посягає на інтереси суспільства в цілому, оскільки це робиться «на зло» державі в особі суду, змушеного таким чином непродуктивно витратити часові, інтелектуальні, матеріальні ресурси задля подолання перешкод у здійсненні правосуддя [1].

У чинному КПК України передбачені ситуації, коли суд може кваліфікувати певні дії учасників кримінального процесу як зловживання процесуальним правом: (1) коли йдеться про повторно заявлений відвід судді, якій має ознаки зловживання правом на відвід (ч.4 ст.81 КПК України); (2) у разі проголошення вступної промови з недотриманням розумних строків залежно від обсягу обвинувачення, що має ознаки зловживання правом з метою затягування судового розгляду (ч.1 ст.349 КПК) та зволікання при ознайомленні з матеріалами досудового розслідування (ч.10 ст. 290 КПК). За часів дії попереднього

Кодексу (1960р.) у ч.4 ст.61 КПК, серед інших підстав для усунення захисника від участі у справі, згадувалося про «особу, яка зловживаючи своїми правами, перешкоджає встановленню істини у справі, затягує розслідування чи судовий розгляд справи».

Наведений у КПК України вичерпний перелік випадків зловживання правом не означає, що не виникають інші ситуації, прямо не передбачені у КПК, але які також є проявом зловживання правом. Наприклад, до таких ситуацій можна віднести: безпідставні, повторні клопотання про застосування або зміни запобіжного заходу (ст. 186 КПК); повторні скарги на рішення, дії або бездіяльність слідства (ч. 2 ст. 306 КПК); повторне, безпідставне оскарження бездіяльності слідства (ч. 1 ст. 303 КПК); відвід (ст. ст. 75,76 КПК) та ін. (вже традиційно, переважно йдеться про зловживання з боку адвокатів-захисників).

Між тим, недобросовісна поведінка може бути притаманна також представникам сторони обвинувачення та, хоча й в меншій мірі, іншим учасникам кримінального провадження. Це, зокрема такі випадки: винесення постанови про оголошення розшуку підозрюваного без реального включення необхідної інформації до інформаційно-інтеграційних систем і реального проведення розшуку підозрюваного; формальне зупинення досудового розслідування; маніпуляції з об'єднанням і виділенням матеріалів досудового розслідування для економії строків (наразі існує два паралельні порядки обчислення і продовження строків досудового розслідування); відмова у задоволенні обґрунтованих клопотань захисту чи потерпілого; умисне невизнання особи потерпілою; неявка в судове засідання у випадках, коли участь прокурора є обов'язковою, або коли участь не є обов'язковою, але предмет розгляду обумовлює необхідність дослідження матеріалів, які перебувають в розпорядженні сторони обвинувачення; зволікання з повідомленням про підозру за наявності підстав для цього; посилення прокурора про незабезпечення судом проведення повного судового слідства та ін.

Сьогодні у вітчизняному кримінальному процесуальному законодавстві немає визначення поняття «зловживання процесуальними правами», хоча відповідно до правового висновку Касаційного кримінального суду у складі Верховного суду (далі – ККС ВС), викладеного в ухвалі від 30.05.2018 р. у справі № 676/7346/15-к, суд констатував, що хоча у КПК України не передбачено загального положення про заборону зловживання процесуальними правами, однак заборона зловживання такими правами є загально правовим принципом й поширюється на всі галузі права [2].

При цьому це поняття – зловживання процесуальним правом – визначено в інших процесуальних кодексах: цивільному (ст. 44 ЦПК України), господарському (ст. 43 ГПК України) та адміністративному (ст. 45 КАС України), що зумовлено відмінностями у законодавчому регулюванні відповідних процесуальних кодексів.

Треба зазначити, що свого часу була спроба внесення змін [3] до КПК України у частині засад кримінального провадження – включити до засад «неприпустимість зловживання процесуальними правами». Передбачалося визначити у ст.221 КПК («Неприпустимість зловживання процесуальними правами») перелік дій учасників процесу, які слідчий суддя, суддя можуть визнати зловживанням процесуальними правами – тобто діями, які суперечать засадам кримінального судочинства. Зокрема, йшлося про (1) подання скарги на судове рішення, яке не підлягає оскарженню, є нечинним або дія якого закінчилася, подання клопотання (заяви) для вирішення питання, яке вже вирішено судом, за відсутності інших підстав або нових обставин чи доказів; (2) повторне подання скарги чи клопотання до вирішення судом скарги чи клопотання того ж самого змісту; (3) заявлення завідомо безпідставного відводу або відводу з підстав, вже розглянутих судом,

за відсутності нових обставин чи доказів; (4) неявка захисника у судове засідання без поважних причин, якщо обвинувачений заперечує проти проведення судового розгляду за відсутності захисника та (5) звернення до суду із завідомо безпідставним клопотанням про тимчасовий доступ до речей і документів або накладення арешту на майно.

На обґрунтовану думку Гловіук І.В., запровадження цієї засади кримінального провадження у сучасних умовах призведе до розбалансування змагальності кримінального провадження. Зазначено, що існування цієї засади у кримінальному провадженні можливо лише за умови «зразкового» виконання своїх процесуальних обов'язків усіма учасниками кримінального провадження, у тому числі тих, які мають владні повноваження [4]¹. Підтримуючи позицію науковця, додамо, що така нормативна регламентація процесуального зловживання може призвести до певного перекошу процесуального балансу, перш за все, всупереч інтересів сторони захисту, коли будь-яка систематична або послідовна діяльність захисника може визнаватися зловживанням.

Питання визначення поняття «зловживання правом», його змісту, шляхи подолання цього негативного явища були предметом дослідження вітчизняними науковцями, зокрема: Андрушка О., Гловіук І.В., Капліної О., Кухарук Ю., Маловацького О.В., Хабло О.Ю., Полянського Т., Резнікової В.В., Розумовського О., Удалової Л. та багатьох ін., активно розглядалися ці питання процесуалістами інших країн, зокрема, Баєвим О.Я., Головком Л.В., Даровських О.І., Малиновським О.О. та ін.

Достатньо поширеним серед інших зловживань правом з боку сторони обвинувачення є зловживання, пов'язані з реалізацією права на проведення обшуку, коли в результаті виходу за межі наданих досудовому слідству прав, по-перше, порушуються права людини на недоторканість житла, і, по-друге, це призводить до визнання отриманих доказів недопустимими.

Метою статті є аналіз типових ситуацій досудового розслідування, пов'язаних із зловживанням органами досудового слідства своїми правами під час підготовки і проведення обшуку та визначення сутності поняття «зловживання процесуальним правом».

Викладення основного матеріалу. Конституцією України кожному гарантовано недоторканість житла. Відповідно до ст. 30 Основного Закону не допускається проникнення до житла чи до іншого володіння особи, проведення в них огляду чи обшуку інакше як за вмотивованим рішенням суду.

Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) також гарантовано право на повагу до приватного і сімейного життя, зокрема в ст. 8 Конвенції закріплено, що кожен має право на повагу до свого приватного і сімейного життя, до свого житла і кореспонденції [5].

Крім того, в ст. 1 Протоколу до Конвенції визначено, що кожна фізична або юридична особа має право мирно володіти своїм майном. Ніхто не може бути позбавлений своєї власності інакше як в інтересах суспільства і на умовах, передбачених законом і загальними принципами міжнародного права [6].

Кореспондує з вказаними нормами і ст. 13 КПК України, відповідно до якої не допускається проникнення до житла чи до іншого володіння особи, проведення в них огляду чи обшуку інакше як за вмотивованим судовим рішенням, крім випадків, передбачених цим Кодексом.

При цьому, проведення в ході досудового розслідування такої слідчої дії як обшук житла чи іншого володіння особи є одними з найефективніших способів формування доказової бази в кримінальному провадженні.

Тому, як Конституцією України так й іншими нормативно правовими актами визначені випадки обмеження

¹ Проект відкликаній 20.05.2019 р.

права особи на недоторканість житла. Зокрема, відповідно до ч. 2 ст. 30 Конституції у невідкладних випадках, пов'язаних із врятуванням життя людей та майна чи з безпосереднім переслідуванням осіб, які підозрюються у вчиненні злочину, можливий інший, встановлений законом, порядок проникнення до житла чи до іншого володіння особи, проведення в них огляду і обшуку.

Виняток з гарантованого права на недоторканість житла також закріплено і й у Конвенції (п.2 ст.8), відповідно до якої втручання у право на повагу до свого приватного і сімейного життя, житла і кореспонденції здійснюється згідно із законом і є необхідним у демократичному суспільстві в інтересах національної та громадської безпеки чи економічного добробуту країни, для запобігання заворушенням чи злочинам, для захисту здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб.

Європейський суд з прав людини (далі – ЄСПЛ) у рішенні від 07.11.2013 р. у справі «Белоусов проти України» звернув увагу на те, що будь-яке втручання згідно п. 1 ст. 8 Конвенції повинне бути виправданим у розумінні п. 2, як таке, що здійснюється «згідно із законом» і є «необхідним у демократичному суспільстві» для досягнення однієї або більше законних цілей, що в ньому наводяться [7].

Разом з тим, як показує практика, органами досудового розслідування під час реалізації свого права на проведення обшуку нерідко допускаються зловживання вказаним правом, що призводить до визнання отриманих доказів недопустимими, звернень громадян до ЄСПЛ з заявами про визнання порушеними їхніх прав та відшкодування завданих збитків.

Аналіз судової та слідчої практики свідчить про те, що найчастіше зловживання правом на проведення обшуку відбувається у таких формах: (1) зловживання правом на проведення обшуку без ухвали слідчого судді; (2) проведення обшуку приміщення під виглядом проведення огляду місця події; (3) проведення обшуку особи під виглядом проведення огляду місця події; (4) вилучення речей під час проведення обшуку, які не мають відношення до кримінального провадження в рамках якого він був проведений.

Так, відповідно до ч. 3 ст. 233 КПК України слідчий, дізнавач, прокурор має право до постановлення ухвали слідчого судді увійти до житла чи іншого володіння особи лише у невідкладних випадках, пов'язаних із врятуванням життя людей та майна чи з безпосереднім переслідуванням осіб, які підозрюються у вчиненні кримінального правопорушення.

Проаналізувавши норми вказаної статті, можна зробити висновок, що до постановлення ухвали обшук проводиться у разі: (1) необхідності врятування життя; (2) необхідності врятування майна; (3) переслідування осіб, які підозрюються у вчиненні кримінального правопорушення.

При цьому, слідча та судова практика використання можливості проведення обшуку без ухвали слідчого судді свідчить про те, що органи досудового розслідування у деяких випадках виходять за межі наданих їм прав, зловживають ними та проводять «невідкладний» обшук за відсутності підстав, передбачених ч. 3 ст. 233 КПК України.

Найчастіше це відбувається під час здійснення досудового розслідування кримінальних правопорушень у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів, з метою фіксації ознак вчинення кримінального правопорушення, виявлення та вилучення речових доказів.

Так, слідчим суддею під час розгляду клопотання про проведення обшуку (справа №708/1364/19) встановлено, що у рамках кримінального провадження за фактом вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 317 КК України слідчим з метою виявлення та фіксації відомостей про обставини вчинення кримінального

правопорушення, відшукання знаряддя кримінального правопорушення проведено обшук у домоволодінні до постановлення ухвали слідчого судді. Проте, слідчим суддею не встановлено підстав для проникнення до домоволодіння без ухвали слідчого судді, оскільки такі дії слідчого не були зумовлені врятуванням життя людей, переслідуванням осіб які підозрюються у вчиненні злочину, та відмовлено в його задоволенні. Таким чином, у вказаному судовому рішенні фактично встановлено зловживання органом досудового розслідування своїм правом на проведення обшуку до постановлення ухвали.

Аналогічну позицію, щодо підстав для проведення обшуку до постановлення ухвали суду висвітлено у рішенні слідчого судді у справі № 708/641/20 [8].

При цьому, існує й протилежна судова практика, коли проведення обшуку до постановлення ухвали слідчого судді, який проводився у зв'язку із необхідністю збереження речових доказів, легалізується.

Наявність протилежної судової практики свідчить про неоднакове застосування норм кримінального процесуального законодавства, що призводить до зловживання процесуальними правами, визнання отриманих доказів недопустимими, порушення прав людини, а з іншого боку до втрати необхідних для досудового розслідування доказів.

Саме тому, чинне кримінальне процесуальне законодавство, потребує вдосконалення та внесення відповідних змін до КПК України, що стосуються підстав проведення невідкладного обшуку, адже ухвали слідчих суддів про проведення обшуку оскарженню не підлягають.

Також непоодинокими є випадки, коли органом досудового розслідування під виглядом огляду місця події здійснюють обшук житла чи іншого володіння особи. Зокрема, у постанові Верховного Суду від 22.05.2019 р. (справа №640/2449/16-к) судом констатовано, що слідчий, провівши обшук квартири, оформив проведення вказаної слідчої дії протоколом огляду місця події. Судом встановлено, що у квартирі було проведено огляд, під час якого виявлено маску, пістолет, газові балончики та гроші, котрі вилучено, зазначену слідчу дію було процесуально оформлено відповідним протоколом, як огляд місця події. Як вбачається з вказаного протоколу, єдиною метою цієї слідчої дії було виявлення знаряддя та засобів скоєння злочину, оскільки при огляді відкривалися шухляди столу та комоду, тобто проведений органами досудового розслідування огляд місця події фактично був обшуком без ухвали слідчого судді і як наслідок, докази, отримані в результаті його проведення, визнані недопустимими [9].

Виникають випадки коли до внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань (далі – ЄРДР) слідчі проводять обшук під виглядом огляду місця події. Так, під час розгляду Верховним Судом касаційної скарги на ухвалу апеляційного суду від 24.09.2018 р. (справа №310/4839/17-к) у постанові від 26.11. 2019 р. констатовано такі зловживання: огляд місця події проведено до внесення відомостей до ЄРДР, без наявності інформації про вчинення кримінального правопорушення; відомості до зазначеного Реєстру внесено на наступний день після проведення огляду та на підставі даних, які були отримані в ході його проведення. Отримані докази визнано недопустимими [10].

Верховним Судом неодноразово зверталась увага на недопустимість проведення особистого обшуку особи під виглядом проведення огляду місця події. Так, у справі №381/2316/17 вироком місцевого суду від 16.10.2018 р. особу виправдано у вчиненні злочину, передбаченого ч.2 ст.309 КК України, за недоведеністю наявності в його діях складу кримінального правопорушення. Відповідно до вказаного рішення суд першої інстанції встановив, що слідчий у присутності поняття у приміщенні службового кабінету відділення поліції провів огляд місця події, у ході якого під час поверхневого

огляду особи у неї в присутності двох понятих було виявлено згорток із фольги, в якому містився поліетиленовий пакетик із порошкоподібною речовиною білого кольору, ззовні схожою на амфетамін. Судом проаналізовано у вирок вимоги ч. 1 ст. 237 КПК, за змістом якої огляд місцевості, приміщення, речей та документів проводиться з метою виявлення та фіксації відомостей щодо обставин вчинення кримінального правопорушення. Проведення огляду особи положеннями цієї статті не передбачено. Таким чином, суд першої інстанції з'ясував, що слідчим під виглядом проведення огляду місця події фактично здійснено особистий обшук особи, під час якого в неї було вилучено речовину білого кольору, ззовні схожу на амфетамін. Ухвалою апеляційного суду зазначений вирок залишено без змін. Верховний Суд також залишив оскаржувані судові рішення без змін, таким чином констатувавши зловживання слідчим своїми правами [11].

Достатньо часто у правозастосовній діяльності виникають випадки коли мета обшуку немає нічого спільного із предметом доказування під час досудового розслідування у якому він проводиться, що також свідчить про зловживання правом на проведення обшуку та призводить до порушення права людини на недоторканість житла.

У справі «Пантелеєнко проти України» однією з підстав визнання ЄСПЛ порушення було те, що під час обшуку були вилучені документи та особисті речі заявника, які не мали жодного стосунку до кримінального провадження [12], а у справі «Вінкс та Рібicka проти Латвії» вирішувалось питання щодо наявності прихованої мети обшуку, проте, Європейський суд дійшов висновку про недостатність даних які б свідчили про наявність прихованого мотиву [13].

Слід також згадати й рішення ЄСПЛ у справі «Алієв проти Азербайджану». За результатами розгляду заяви судом у п. 184 рішення встановлено порушення ст.8 Конвенції, оскільки, обшук проведений у заявника на підставі санкції суду не переслідував законної мети [14].

Поле для зловживання своїми правами особам, які проводимуть обшук в деяких випадках надається самими слідчими суддями, адже наявні непоодинокі випадки коли ухвалами слідчого судді надано дозвіл на вилучення в ході проведення слідчої дії конкретних речей та поряд з ними інших «речей та предметів, які можуть мати значення для досудового розслідування». Використовуючи вказане формулювання слідчі, зловживаючи своїм правом, можуть вилучати будь-які речі, предмети, документи незалежно від того чи насправді це має відношення до кримінального провадження чи ні.

Так, у рішенні ЄСПЛ у справі «Багієва проти України», судом встановлено порушення ст. 8 Конвенції у зв'язку з тим, що проведення обшуку у квартирі заявниці призвело до втручання, яке не було пропорційним відповідній меті. У рішенні про дозвіл на обшук суд використав узагальнені формулювання («підроблені документи», а також «засоби та знаряддя для підроблення документів»), а працівники правоохоронних органів, скориставшись таким

формулювання вилучили низку речей, які не мали відношення до предмету доказування та згодом були повернуті заявниці [15; 16].

Також, виникають ситуації коли органи досудового розслідування зловживають своїми правами під час проведення обшуку житла особи, яка є його орендарем (постанова Верховного Суду від 31.10.2019р., справа № 346/7477/13-к [17]), порушують процедуру обшуку, наприклад ламають двері, вибивають вікна, розкидають всі речі (рішення ЄСПЛ у справі «Васильчук проти України») [18].

Підводячи підсумок слід зазначити, що зловживання процесуальними правами органами досудового розслідування під час проведення обшуку можливі через наявність прогалин в чинному кримінальному процесуальному законодавстві, які тлумачаться учасниками кримінального провадження на власний розсуд, а отже для унеможливлення порушень прав людини в цілому та права на недоторканість житла, зокрема, втрати важливих для кримінального провадження доказів, кримінальне процесуальне законодавство потребує вдосконалення та внесення до нього відповідних змін.

Висновки. Зловживання процесуальними правами притаманні як стороні захисту, так і стороні обвинувачення, а також іншим учасникам кримінального провадження (потерпілому, свідку; особі, права та інтереси якої обмежуються під час досудового розслідування). Такі зловживання можна визначити як дію або бездіяльність при реалізації учасником кримінального провадження своїх процесуальних прав без мети досягнення правомірного результату і всупереч змісту та призначенню цих прав, спрямовані на перешкоджання виконання завдань кримінального провадження. Тобто ключовим у питанні визначення зловживання є мета, яка переслідується учасником кримінального провадження при реалізації своїх процесуальних прав чи передбачених законом повноважень. Насправді, відповідна мета простежується майже завжди; і якщо слідчий суддя не реагує на певну недобросовісну поведінку, то це переважно не від того, що він не розуміє реального стану речей і наміру відповідного учасника, а власне від відсутності нормативних процесуальних механізмів протидії процесуальним зловживанням.

Практика дає невичерпний перелік випадків і ситуацій, які можуть означати зловживання, при цьому вони мають оціночний характер з огляду на відсутність у КПК України критеріїв віднесення реалізації прав чи обов'язків до недобросовісної. На законодавчому рівні слід передбачити повноваження слідчого судді залишати без розгляду процесуальне звернення учасника кримінального провадження, якщо він зловживає своїми процесуальними правами чи повноваженнями. Разом з тим, нормативна регламентація процесуального зловживання у кримінальному провадженні не має призводити до перекосу процесуального балансу всупереч інтересів сторони захисту, коли будь-яка систематична або послідовна діяльність захисника може визнаватися зловживанням.

ЛІТЕРАТУРА

1. Резнікова В.В. Зловживання правом: поняття та ознаки. *Університетські наукові записки*. 2013. № 1(45). С.23-35.
2. Ухвала Кримінального Касаційного Суду у складі Верховного Суду від 30.05.2018 р. у справі № 676/7346/15-к. URL: https://verdictum.ligazakon.net/document/74440103?utm_source.
3. Проект Закону про адвокатуру та адвокатську діяльність № 9055 від 06.09.2018 р. URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64557
4. Гловюк І.В. Неприпустимість зловживання процесуальними правами, як перспективна засада кримінального провадження: прогрес чи регрес. URL : <https://barristers.org.ua/news/advokat-naukovyj-radnyk-ao-barristers-d-yu-n-dotsent-iry-na-glovyuk-pro-neprypustymist-zlovzhyvannya->
5. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004
6. Протокол до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_535#Text
7. Рішення ЄСПЛ у справі «Белоусов проти України» від 07.11.2013 (заява №4494/07). – URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_989#Text
8. Огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду щодо недопустимості доказів, отриманих внаслідок істотного порушення прав людини URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_loads/supreme/Ogljad_KKS_VS.pdf?fbclid=IwAR0QyYeG7wPeGikPv7DB049zT70LVs5WL_UksU6EctDCh8-FbhDfn9WKZk

9. Постанова Верховного Суду від 22.05.2019, справа № 640/2449/16-к – URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/82001802>
10. Постанова Верховного суду від 29.11.2019 №310/4839/17. URL : <https://verdictum.ligazakon.net/document/86162670>
11. Постанова Верховного суду від 21.01.2020. – URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87179214>
12. Рішення ЄСПЛ у справі «Пантелеєнко проти України» від 29.06.2006р. (заява №11901/02) URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_274#Text
13. Рішення ЄСПЛ у справі «Вінкс та Рібicka проти Латвії» від 25.02.2020 (заява №28926/10) – URL : <https://www.echr.com.ua/translation/sprava-vinks-i-ribicka-proti-latvi%D1%97/>
14. Рішення ЄСПЛ у справі «Алієв проти Азербайджану» від 08.04.2010 (заява №18705/06). URL : <https://precedent.in.ua/2015/12/16/alyeva-y-alyev-protuv-azerbajdzhana-re/>
15. Рішення ЄСПЛ у справі «Багієва проти України» від 28.07.2016 (заява №41085/05). URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_b65#Text
16. Слуцкая Т.І. «Багієва проти України»: використання в рішенні про дозвіл на обшук узагальнених формулювань є неналежною гарантією проти можливого зловживання владою під час його проведення. URL : https://protocol.ua/ua/bagieva_protiv_ukraini_vikoristannya
17. Постанова Верховного Суду від 31.10.2019р., справа № 346/7477/13-к URL <https://verdictum.ligazakon.net/document/85542842>
18. Рішення ЄСПЛ у справі «Васильчук проти України» від 13.06.13р. (заява №2440/07). URL :: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_532#Text